

nr. 2005/2 (mei 2005)

- Alpenwatersalamander als predator van legsels van Bruine kikker
- Kikkers en padden paren zich dood!
- De 'Poel van de Dood' in het Mollendaalbos
- Gewone pad is een necrofiel
- Een suggestie voor 'Paddenschermen dienen wel tijdig verwijderd te worden!'
- Groene kikker eet ook andere anuren

Alpenwatersalamander als predator van legsels van Bruine kikker

Legsels en larven van kikkers en in mindere mate van padden (toxisch!), worden door heel wat dieren als een lekkernij beschouwd. Ze staan niet enkel op het menu van diverse in het water levende ongewervelde dieren zoals waterkevers, waterwantsen, poelslakken, bloedzuigers, kokerjuffers en rugzwemmers maar worden ook door hogere dieren zoals vissen en watervogels niet versmaad. De grootste predators van deze legsels blijken echter salamanders te zijn. Vooral de Alpenwatersalamander (*Triturus alpestris*) en de Kleine watersalamander (*Triturus vulgaris*) doen zich veelal te goed aan legsels van Bruine kikker (*Rana temporaria*) en 'groene kikkers' (*Rana esculenta* synkl.) (Kwet, 1996; Zahn, 1997). Begin april waren in een poel in De Pinte de Alpensalamanders, net zoals vorig jaar, er weer als de kippen bij om alle embryo's van de Bruine kikker meedogenloos op te peuzelen (fig. 1).

Fig. 1. Predatie van een legsel van de Bruine kikker door Alpenwatersalamanders.

(foto Geert Claeys)

Literatuur.

Kwet, A., 1996.- Zu den natürlichen Feinden des Laichs von Froschlurchen. Salamandra, 32(1): 31-44.

Zahn, A., 1997.- Hinweise zur Pädation von Froschlurchlarven durch Molche. Salamandra, 33(1): 89-91.

Kikkers en padden paren zich dood!

In Montfort in Nederlands Limburg hebben kinderen honderden kikkers en padden dood aangetroffen in een visvijver. Al deze dieren zijn vermoedelijk het slachtoffer geworden van hun eigen paardrift, aldus een Nederlands kikkerexpert. Zoals elk jaar migreren Bruine kikkers en Gewone padden massaal naar hun voortplantingsplaatsen, gestimuleerd door de eerste warme lentedagen en hormonale prikkels. Niet zelden wordt een wijfje door een kluwen van paarlustige mannetjes omklemd. Door het gewicht worden de parende dieren onder water gedrukt en leggen ze langzaam maar zeker het loodje als gevolg van verdrinking. Vooral padden blijken de hevigste minnaars te zijn.

Volgens de kikkerexpert komen elk jaar wellicht honderden dieren zo aan hun einde maar zo een hoog aantal dode kikkers en padden in een zelfde vijver is wel vrij abnormaal.

De 'Poel van de Dood' in het Mollendaal bos

Op zaterdag 26 maart vonden Leonard Van Roy, Frank Claessens, Theo De Weert en Hugo Sente een vijftal dode vuursalamanders in de bospoel van het Mollendaalbos. Aangezien de poel niet grondig onderzocht werd, moet het aantal dode dieren in deze poel wellicht hoger geweest zijn. Bij één van de dode vuursalamanders stak een dode larve half uit de cloaca (zie fig. 2).

Het is bekend dat in deze poel elk jaar verschillende vuursalamanders om het leven komen. Deze relatief grote bospoel in het Meerdaalwoud is gevuld met een dikke laag rottende bladeren en is een belangrijke voortplantingsplaats van Bruine kikker en Vuursalamander (*Salamandra atra*). Volgens Guido Catthoor (1997) sterven veel vuursalamanders de verdrinkingsdood omdat paarlustige mannetjes van de Bruine kikker dikwijls in amplexus gaan met de Vuursalamander vrouwtjes. Soms wordt een vrouwtje omgeven door een kluwen van Bruine kikkers waardoor ze niet bij machte is om zich los te rukken en aldus sterft als gevolg van verdrinking.

Fig. 2. Dood Vuursalamander vrouwtje met afgestorven larve uit cloaca

(foto Koen Berwaerts)

Dit verhaal wordt door een andere waarnemer in twijfel getrokken. Zo vond Dominique Verbelen op woensdag 5 april 2005 in een bospoel in het Bruinbos in Oost-Vlaanderen eveneens een dood volwassen vrouwtje van Vuursalamander en dit in een poel waar geen Bruine kikkers zijnesignaleerd. Bovendien worden dode Vuursalamanders ook aangetroffen buiten de paartijd van Bruine kikker. Een (misschien betere) verklaring zou kunnen zijn dat adulte wijfjes sterven in een soort barensnood. Nog volgens deze waarnemer is het misschien nog eens goed te onderstrepen dat (wijfjes) Vuursalamanders wel degelijk goed kunnen zwemmen en zich voor het afzetten van larven vaak volledig in het water begeven en niet enkel met het achterlijf zoals veelvuldig wordt beweerd.

Literatuur.

Catthoor, G., 1997.- De bospoel van leven en dood. De Wielewaal, 63 (1): 29-30

Gewone pad is een necrofiel!

Dat paringslustige mannetjes van de Gewone pad tot alles in staat zijn tart gewoon de verbeelding. In de eerste editie van de HYL-FLITS beschreven we een amplexus van een mannetjes pad met een vis. Xavier Coppens meldt een amplexus van een paddenmannetje met een in ontbinding verkerende soortgenoot. Dit tafereeltje speelde zich af in een in een oeverplasje langs de Lesse te Daverdisse en dan nog op paaszondag 27 maart van dit jaar!

Een suggestie voor 'Paddenschermen dienen wel tijdig verwijderd te worden!' (zie vorige HYL-FLITS)

in de eerste Hyla-flits lees ik een opmerking van Koen Grolus aangaande mogelijke slachtoffers bij terugtrek aan een paddenscherm. Vanaf het eerste jaar dat we een paddenscherm plaatsten, toen nog met de plaatselijke natuurvereniging < De Ortoolaan > hadden wij problemen met het scherm omdat heen- en terugtrek gewoon door elkander verlopen.

Een oplossing is het plaatsen van twee schermen, zoals bijvoorbeeld het geval is wanneer men werkt met paddentunnels. Wanneer dit echter om allerlei redenen niet haalbaar blijkt, is er een gemakkelijker en veel goedkopere oplossing: een plasticbuis (formaat dakgootafvoerpijp) van een 70 cm lengte onder het scherm doorsteken, langs de kant van de straat en gelijk met het scherm. Aan de andere zijde legt men dan 10 cm van het einde van deze buis een baksteen eronder. Zo kunnen de nog trekkende padden in de schuin omhoog hellende buis niet inkruipen en de terugtrekkende er gewoon uitvallen.

Ik heb dit systeem gedurende een aantal jaren goed kunnen opvolgen en het werkt prima.

Alfons Willemsen (a.willemsen@skynet.be)

Groene kikker eet ook andere anuren!

Dat groene kikkers er een insectivoor dieet op hoofdzaak met een groot gamma vliegende tweevleugeligen, vliesvleugeligen, kevers en torren, libellen, regenwormen, spinnen, enz. Maar naast deze klassieke prooien durven ze het ook aan om kleine gewervelde dieren naar binnen te werken. Volgens Juszcyk (in Günther, 1996) staan zelfs relatief grote prooien op het menu zoals jonge karpers (3 tot 6 cm lengte), een bosmuis en andere amfibieën. De predatie van laatstgenoemde is bovendien afhankelijk van de weersomstandigheden. Volgens een onderzoek van 1000 maaginhouden van Groene kikkers zouden 1 % van de maaginhouden amfibieën bevatten. Bij regenweer kan dit oplopen tot 3%, wat uiteraard het gevolg is van het op dat moment groter aanbod aan foeragerende amfibieën. Op fig. 3 zie je een Groene kikker (*Rana kl. esculenta*) die een Gewone pad of een Bruine kikker naar binnen werkt. Dit gebeuren speelde zich af langs de oever van een tuinvijver in Nazareth.

Fig. 3. Groene kikker verzwelgt zijn prooi

Literatuur.

Günther, R., 1996.- Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena, 825 pp.

Voor diegenen die het nog niet weten:

Te koop in de Natuurpuntwinkel te Turnhout of op het HYLA-secretariaat in Mechelen

Ledenprijs: 12,00 euro, niet-leden betalen 13,33 euro.

Na het succes van het determinatieboek van Rudy Willockx, heeft HYLA besloten om de prachtige tekeningen nog een tweede leven te geven. Aangezien jongeren soms krap bij kas zitten en ze toch wegwijs willen in de materie van de herpetofauna werd beslist om twee duidelijke zoekkaarten te maken. De tekeningen van Rudy zouden hiervoor uitermate geschikt zijn om zowel een amfibieën als een reptielenzoekkaart te maken. Dankzij de kennis van ons computergenie Gijs Damen werden de eerste krijtlijnen van een eenvoudig te manipuleren kaart op file gezet. Ondertussen zou Bart Hellemans proberen om een sponsor te vinden om de kaarten te bekostigen. Aquafin bleek na meerdere keren aandringen bereid dit project te sponsoren. Ondertussen werden de teksten nogmaals kritisch gelezen door enkele leden van Hyla. De kaarten zijn uiteindelijk in druk gegaan en ze mogen gezien worden. Aquafin zal als hoofdsponsor een 300 tal zoekkaarten van zowel reptielen als amfibieën verspreiden naar scholen toe en dit gratis ten behoeve van het onderwijs. Hyla zal de kaarten verkopen aan 1,5 euro per stuk en deze opbrengst gaat naar projecten ter bescherming van onze herpetofauna zoals SOS adder.

Toekomstige HYLAK-activiteiten

1. **Werkgroepvergaderingen.** Deze vergaderingen gaan steeds door op een vrijdagavond en beginnen om 20.00 u. Plaats: 'Het Huis van de Sport, Boomgaardstraat 22, 2600 Berchem.
Data: 18 februari – 15 april – 17 juni – 21 oktober en 16 december

2. **Binnenlandse excursies**

12 t/m 15 augustus : meerdaagse excursie naar de vallei van de Viroin met verblijf op een camping.

Info: Peter Engelen (089 756609; peter.engelen@euphonymet.be) en Robert Jooris (09 3694228; robert.jooris@skynet.be)

3. **Buitenlandse excursies.**

Zuid - Bulgarije: 5 mei tot 16 mei.

Centraal - Spanje "Systema Central": midden september (data nog te bepalen).

Info: Jan Van Der Voort, Antoon Wolfsstraat 24/1, 2900 Schoten (03 658 38 79; jan.vandervoort@tijd.com)

Wil u ons financieel steunen dan kan dat. Giften vanaf 30€ zijn fiscaal aftrekbaar.

Storten kan op rekeningnr 230-0524745-92 met vermelding van
projectnummer 2151 (Hyla fonds)

of

Op rekeningnr 293-0212075-88 met vermelding van
projectnummer 3140 (fonds SOS Adder)

Werkgroep Hyla

Voorzitter:

Bart Hellemans, Otterdreef 7
2980 Halle Zoersel.
Tel. 03/384.33.56
Gsm : 0473/29.21.63
email: bart.hellemans@skynet.be

Secretaris:

Robert Jooris, Gemoedsveld 3
9230 Wetteren
tel. 09/369.42.28
e-mail
hyla@natuurpunt.be
robert.jooris@natuurpunt.be

Penningmeester:

Jan Van Der Voort, A.Wolfsstraat 24/1,
2900 Schoten
tel. 03/658.38.79
e-mail:
jan.vandervoort@hylawerkgroep.be

Webmaster: Gijs Damen, Dorpsstraat 2/2,
3971 Heppen
Tel. 011 391839
www.hylawerkgroep.be

rekeningnr. HYLA: 748-0162358-83

Provinciaal verantwoordelijken :

- Antwerpen : Jan Van der Voort
- Oost-Vlaanderen : Robert Jooris
e-mail: robert.jooris@skynet.be
- West-Vlaanderen: Stefaan Parreyn,
Kruisekestraat 346, 8940 Wervik
gsm 0477/33.58.64
e-mail: stefaan.parreyn@telenet.be
- Vlaams Brabant : Mark Lehouck,
Rotselaarsesteenweg 99,
3018 Leuven.
Tel.: 016/44.49.36
e-mail: mark.lehouck@pandora.be
- Limburg : Peter Engelen, 1 Meilaan 13
3650 Dilsen-Stokkem
Tel. 089/ 75.66.09
e-mail: peter.engelen@euphonymet.be

Leden van Natuurpunt vzw kunnen zich laten opnemen in het adressenbestand van Hyla.

Wat is Hyla

Hyla is de herpetologische werkgroep van de Natuurpunt Studie vzw. Hyla tracht de belangstelling en daadwerkelijke inzet van een groter publiek te bekomen door het geven van lezingen, het organiseren van herpetologische excursies, het publiceren van brochures en het verspreiden van posters. Verder is Hyla bezig met tal van herpetologische studies o.a. studie van de gladde slang in Kalmthout, poeleninventarisatie in Vlaanderen en de bestudering van het groene kikkercomplex enz. Ook naar bescherming van onze inheemse herpetofauna is Hyla zeer actief. Jaarlijks worden tienduizenden amfibieën veilig de weg overgezet, die de tocht naar hun paaiplaatsen kruist. Met het aanleggen van poelen creëert Hyla zowel in reservaten als in landbouwgebied nieuwe biotopen voor kikkers en salamanders.

